

SİVİL GLOBAL PROGRAMI | TEMATİK ALANLAR

KALKINMA İŞBİRLİĞİNDE TÜRKİYE MARKASI TOPLANTISI

SONUÇ RAPORU

TASAM (Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi) tarafından yüksek katılım ve yüksek başarı ile gerçekleştirilen “Global Sivil Diplomasi İnşası Zirvesi **SİVİL GLOBAL 2016**” kapsamında “Tematik Alanlar” altında **21 Nisan 2016** tarihinde **İstanbul**’da düzenlenen “**Kalkınma İşbirliğinde Türkiye Markası Toplantısı**”; Zirve’nin “**Potansiyelin Keşfi: Kapasite Yönetimi ve Derinleşme**” olarak belirlenen ana temasına hizmet edecek şekilde, uluslararası alanda işbirliği imkânlarının proaktif yaklaşımlarla geliştirilmesine çok yönlü faydalar ve önemli katkılar sunmak üzere oldukça verimli geçmiştir. İlgili kamu, STK, özel sektör temsilcileri ile uzman, akademisyen ve profesyonellerin katılımı ile icra edilen Toplantı’da öne çıkan tespit ve değerlendirmeler aşağıda derlenmiştir:

1. Türkiye’nin imajı bugün Avrupa’ya nazaran Orta Doğu’da daha yüksektir, hatta Rusya ve Çin’den çok daha yüksek bir imaja sahiptir. İmaj meselesinde devlet liderlerinin önemi vardır. Örneğin; ABD’nin imaj değişimine bakıldığında Obama’nın başkanlığa seçilmesiyle birlikte Avrupa’da büyük oranda güven oluştuğu ve ABD’nin imajının pozitif yönde geliştiği görülmüştür. Ancak Orta Doğu’da tam tersi bir durum vardır. Terörle savaş süreci, Irak ve Afganistan’ın işgali ABD’nin imajını yerle bir etmiştir.
2. Marka, bir firmanın ürettiği bir ürünle ortaya çıkmasına rağmen bir ulusun uluslararası sahalarda rakiplerin önüne geçmek için kullandığı bir araçtır.
3. Türkiye’nin imajı günümüzde gittikçe gelişmektedir. Bunu ekonomik ürünlere borçludur. Marka konusunda Türk/Türkiye markasının ne ifade ettiği çok mühim bir meseledir. 60’lar ve 70’lerdeki Japon markalarının imajı da bugünkü Çin markası imajıyla aynı olmuştur. Ancak günümüzde bu değişim görülmektedir.
4. Bir ülkenin tarihi ve çeşitli uluslarla tarihteki ilişkisi, aynı zamanda ürünlerin kalitesi ve özellikleri bir bütün olarak o ülkenin imajını oluşturur. 100-200 sene öncesi için marka temelli Osmanlı’ya dayalı olumsuz bir algı var. Örneğin Romanya’da hâlen Türk ismi ve Türk malı kötü bir algı oluşturuyor.
5. Türkiye’nin bir marka olabilmesi ve imajını dünya çapında geliştirebilmesi için öncelikle yapılması gereken bir değerler sistemi oturtulmasıdır. Böyle bir sistem “kalite ilkeleri” üzerinden oluşturulabilir. Ardından ürünlere bir “Türk Kimliği” oturtulmalıdır. Bu sayede bir Türk/Türkiye markası algısı oluşturulur. Bu konu özellikle Türkiye’nin dış ticaretinde büyük rol oynayan Avrupa için büyük önem taşımaktadır.
6. İmaj oluşturmada, imajın sahibi olan insanların markalaşabilmeye inancı olmalıdır ve hep beraber bu uğurda çalışmalıdırlar. Oluşan imajın tek bir slogana bağlı, tek bir bakış açısıyla oluşmaması gerekir. Türkiye için genişleyen ve gittikçe daha da entegre olan dünya ekonomisinde çeşitli yönlelere sahip bir imajla ortaya çıkılmalıdır.

7. ABD'nin imajı, süper güç olmasına ve muazzam bir askerî üstünlüğe sahip olmasına bağlı gibi gözükse de en önemli vasıtaları teknolojik üstünlükleridir. Ülke, medya aracılığıyla teknolojik gelişmelerini çok hızlı ve ilgi çekici bir şekilde sunmayı başarmaktadır. Türkiye bu gibi bir durumu dikkate almalı ve rakiplerinin izlediği süreçleri, belirledikleri stratejileri takip etmelidir.
8. Bir ülkede servetin adaletli dağılımı, yoksulluğu giderme, sağlık durumu, eğitim düzeyi, iş imkânı, doğal ve insani imkânların faydalı bir şekilde kullanılması ve genelde yaşam seviyesinin yükselmesi, o ülke için gelişmenin ve kalkınmanın başlıca kriterleridir. Ekonomik kalkınma, halkın tüm kesimlerinin yaşam kalitesinin yükseltilmesi ve üretim kapasitesinin en iyi seviyede kullanılmasıyla mümkündür. Ancak kalkınma süreci sadece ekonomik gelişmeyle sınırlı değildir; kültürel gelişme ve ilerlemeyi de kapsar. Çünkü bir ülkenin kalkınma sürecinin başarısı, onun sosyal ve kültürel alandaki gelişimi ile de doğru orantılıdır.
9. Günümüzde, ülkeler arasında kültürel ve ekonomik kalkınma işbirliği büyük önem kazanmıştır. Ancak Türkiye'de kalkınma işbirliği çalışmaları gerektiği düzeyde sistemli şekilde işlememektedir. Ülkemizin, bu alanda kamu - sivil - özel tüm aktörlerini bir arada yönlendirecek, proje ve faaliyetlerinde onları uyum içinde yönetebilecek bir metodolojiye sahip olmaması ise bu sıkıntının en büyük sebebidir. Türkiye'nin Bölge'de giderek artan önemi ve dünyanın Türkiye'den beklentileri dikkate alındığında önümüzdeki yıllarda bu önemin katlanarak artacağı; kalkınma yardımlarına ayrılan bütçenin büyüyeceği ve kalkınma işbirliği çalışmalarında daha iddialı, sistematik ve profesyonel bir anlayışın geliştirilmesine ihtiyaç olacağı görülmektedir.
10. Kalkınma İşbirliği alanındaki çalışmaların çok daha isabetli, çok daha yapıcı, koordineli, bütünsel ve kurumsal şekilde, bir konsept çatısı altında planlanıp gerçekleştirilebilmesi için ilgili akademisyenlerin ve uzmanların bir araya gelerek bilimsel ve profesyonel bir metodoloji ve vizyon geliştirmesini esas alan "Kalkınma İşbirliğinde Türkiye Markası" perspektifi geliştirilmelidir. Rekabet edilen büyük ülkelerle bütçe büyüklükleri ile yarışılmayacağına göre "kalıcı", "kurumsal" ve "karşılıklı bağımlılık" oluşturacak tüm manevi öğeleri de içeren bir marka konsept oluşturulmasına olan ihtiyaç seçenek değil zorunluluktur.
11. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yegane teknik yardım kuruluşu olan TİKA'nın ekseninde ülkemizin uluslararası platforma çıkabilen resmî - sivil - özel tüm yardım kurumlarını kapsayıcı yeni, bilimsel, dinamik, etkin, kalıcı bir metodoloji ve kurumsallık ortaya koyma yaklaşımına olan ihtiyaç sürekli ertelenmiştir. TİKA ekseninde tüm sivil ve resmî kurumlarımızın ve tüm paydaşların Kalkınma İşbirliğinde Türkiye Markası'nı sahiplenmesi ve katkıda bulunması, başarıya ulaşmada temel etken olacaktır.
12. Kalkınma yardımları/işbirliği sürdürülebilir işbirliğinin tesisi maksadıyla, gelişmiş ülkelerle gelişmekte olan ülkelerin ekonomik ve sosyal uyumunun sağlanması için yapılan aynı ve nakdi yardımlar ile yatırımları kapsamaktadır. Kalkınma yardımları; resmî kalkınma yardımları, diğer resmî yardımlar ile pazar şartlarında özel yardımlar ve sivil toplum kuruluşları yardımları olarak sınıflandırılmaktadır.

Söz konusu yardımlar; teknik işbirliği ile sosyal ve ekonomik altyapıları oluşturur, program desteği, müşterek veya doğrudan yatırımlar ile mevcut yatırımları geliştirir, kredi, borç, finans desteği, ihracat desteği ve menkul kıymet alımları ile finans desteği sağlar, barışı yapılandırma çalışmaları ile kriz bölgelerinde normalleşme sürecine katkı sağlar, acil ve insani yardımlar ile acil sorunlara çözüm getirir, uluslararası kuruluşlara verilen aidatlar ile de uluslararası müşterek kalkınma çalışmalarını gerçekleştirir. Kalkınma İşbirliği dış politikada ve ülkeler arası işbirliğini geliştirmede önemli roller oynamaktadır. Doğal olarak bu yardımlar; klasik diplomasiye ekonomik, sosyal, kültürel ve insani alanlarda yeni açılım imkanı sağlayan önemli bir enstrümandır. Ayrıca, küresel işbirliğini geliştirmeye paralel olarak, ülkeler arasında ikili işbirliğinin geliştirilmesinde de çok önemli sosyoekonomik roller oynamaktadır. Teknik işbirliği çalışmaları ile sosyal ve ekonomik altyapılar ve üretim sektörlerinin geliştirilmesi sağlanarak, işbirliğinin temelleri oluşturulmakta ve iki ülke arasında üstyapı işbirliği, yani yatırımlar için elverişli ortamlar temin edilmektedir. Yatırım boyutlu teknik işbirliği ve mikro finans çalışmaları ile altyapıları geliştirilmiş alanlarda küçük ve orta ölçekli işbirliği alanları tesis edilmektedir. Belirtilen çalışmalarla yatırıma elverişli hâle getirilen sektörlerde borç, hibe, müşterek finans paketleri ve doğrudan yatırımlarla kamu/kamu, kamu/özel ve/veya özel/özel yatırımlar gerçekleştirilerek makro boyutta işbirlikleri oluşturulmaktadır.

13. Türkiye’de, kalkınma işbirliği çalışmalarında sivil toplum kuruluşlarını yönlendirme, proje ve faaliyetlerde yönetme ile raporlama işlemlerinde değerlendirme metodolojisi çok fazla geliştirilememiştir. Bu durum ise yardım götürülen ülkelerdeki sivil toplum kuruluşlarının yapısını algılamadaki bilgi noksanlığından ve sivil toplum kuruluşlarını yönetme/yönlendirme konusunda alanı tam olarak tanıyamama ve tanımlayamamaktan kaynaklanmaktadır. Söz konusu noksanlık da esasen bilimsel araştırma sistematığının bulunmaması ile doğrudan ilgilidir. Ülkemizde kalkınma işbirliği çalışmalarına; teknik işbirliği, finans, yatırım, acil yardım gibi alanlarda çok sayıda kurum ile sivil toplum kuruluşları ve özel sektör kuruluşları iştirak etmekte ancak işbirliği yeterli etkinlikte sağlanamamaktadır. Kalkınma işbirliğinde gerekli etkinin oluşturulabilmesi, küresel kalkınma kuruluşları ile rekabet edilebilmesi ve çalışmaların işbirliğini geliştirme anlayışına ulaştırılması için kalkınma yardımlarının bütün boyutlarının daha etkin bir anlayış içinde yönetilmesi ve çok etkili bir koordinasyonun sağlanabilmesi için sistemin tamamına servis yapacak ve geleceğe ilişkin projeksiyonların oluşturulmasına imkan verecek bilimsel verilerin temini büyük önem arz etmektedir.
14. Kalkınma yardımlarının/işbirliğinin küresel işbirliğinin geliştirilmesindeki önemi, küresel anlayışla ve küresel aktörlerle de işbirliği zarureti, tahsis edilen bütçenin büyüklüğü, teknik yardımdan yatırım ve finans işlemlerine kadar çok çeşitli uygulama biçimlerinin olması, faaliyet gösterilen sektörlerin çok çeşitli olması, kalkınma işbirliğinde rol alan aktörlerin çok sayıda ve ayrı faaliyet alanlarında olması, çalışılan coğrafyaların geniş ve çok farklı özelliklerde olması, faaliyet gösterilen ülkelerdeki bürokratik mekanizmaların ve insan unsurunun tanınmasındaki güçlükler gibi birçok husus kalkınma işbirliği çalışmalarının bilimsel ve sürekli temas imkanı sağlayan bir anlayışla yönlendirilmesine ve bilimsel desteğe ihtiyaç duymaktadır.

Diğer yandan kalkınma yardımlarının, ülkeler arasındaki gerçek işbirliğini sağlaması cihetiyle, sistemi ve yönetim mekanizmalarını aydınlatacak ve onlara bilimsel karar zemini oluşturacak bilimsel platformlar, meselenin çözümünde asli faktör olacaktır.

15. Kalkınma yardımları/işbirliği konusunda ekonomik alanda oluşturulan işbirliğine ilaveten toplumsal yapı “kültürel dizayn” ve “toplumsal dönüşüm” ile sosyal entegrasyon/uyum sağlanmaya çalışılmaktadır. Kalkınma yardımlarına/işbirliğine birçok aktör iştirak etmekte, bu aktörlerin müşterek anlayışla hareket etmelerini sağlayacak bir yönetim modeli ile planlamaların birlikte yapılabilmesi için güçlü bir veri tabanına ihtiyaç duyulmaktadır. Gerek merkezde gerekse yardım götürülen bölgelerde, gerek kamuda gerekse sivil unsurlarda aynı hedef, strateji ve müşterek programlar ile etkili bir yönetim ve aktörler arası koordinasyon sistematiğinin geliştirilmesi gerekmektedir.
16. Gelişmiş ülkeler; kalkınma yardımlarının yönetimini “kavramın bütünüün yönetimi” anlayışı içerisinde ele alarak; çalışmalarda yer alan bütün enstrümanların aynı strateji, hedef ve programlar çerçevesinde hareketini sağlayacak bir anlayışı benimsemişlerdir. Buna göre; politikaları ve koordinasyonu sağlayan bir “üst yönetime” bağlı olarak; teknik yardım kuruluşları, kalkınma bankaları, acil yardım kuruluşları, sektörel bakanlıklar, sivil toplum kuruluşları ve işadamları kuruluşları birlikte hareket etmektedirler. Kalkınma işbirliği çalışmalarında kamu gücüne ilaveten sivil toplum kuruluşları ve özel sektör son derece aktif olarak süreçte yer almakta, bölgelerde oluşturulan düşünce kuruluşları ağları, yerel medya eğitim merkezleri gibi mekanizmalar altında yoğun bir eğitim/etkileşim uygulanarak düşünce dönüşümü sağlanmakta, her üç unsur toplumsal dönüşümde devlet dışı enstrüman olarak çok etkili kullanılmakta, lobi gücü oluşturulmaktadır.
17. Diğer yandan verilen hibe, kredi ve borçlar ile teknik işbirliği çalışmalarının uyumlaştırılması da gerçekleştirilememektedir. Bu durumda kalkınma yardımlarından beklenen reel işbirliği zeminini oluşturma fonksiyonu yerine getirilememektedir. Bunun önemli sebeplerinden birisi de bu ilişkiyi gerçekleştirecek çalışma modelinin ortaya konabilmesi için gerekli olan araştırmaların yapılmaması ve buna bağlı olarak verilerin elde bulunmamasıdır.
18. Yeterli veriden yoksun sistem esasen gerçek işbirliğine götüreceği uzun vadeli planlama ve makro program oluşturma yeteneğini kazanamamakta, sistem hayır kurumu niteliğinde bir yapı içerisinde çalışmaktadır. Esasen bu tür yeteneği olan bir yönetim modelinin geliştirilmiş olması da tek başına sistemsel hataları ortadan kaldıramayacaktır. Yeterli veriye sahip olmayan mükemmel yönetim sistemi de sisli kulvarlarda hantal bir vücuttan öteye gidemeyecektir.
19. Sistem odaklı, geri dönüşü maksimize edebilmek için kalkınma işbirliğinde acilen giderilmesi gereken ihtiyaç; çok iyi yetişmiş misyon ve vizyon bütünlüğüne sahip insan gücü ile bilimsel platformda bütüncül sistem modelleri ortaya koyabilecek kurumlardır. İlgili ülkelerde daha çok fiziksel ihtiyaçların hibesine yönelik anlayış “sistem kurma” konsepti ile hızla yer değiştirmelidir.

21 Nisan 2016, İstanbul